

dr hab. Wiesław Suruło

Kraków, 10.10. 2020

Akademia Muzyczna w Krakowie

Kraków, ul. Św. Tomasza 43

Wydział Instrumentalny

Katedra Instrumentów Dętych i Akordeonu

Zleceniodawca recenzji:

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie

Rada do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne

ul. Okólnik 2

00-368 Warszawa

Pismo Przewodniczącego Rady Do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne, prof. dr hab. Pawła Łukaszewskiego z dnia 17.06.2020 r.

Dotyczy:

Pisma przesłanego przez Przewodniczącego Rady Do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne, prof. dr hab. Pawła Łukaszewskiego w sprawie powierzenia funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim pani mgr Marii Peradzyńskiej-Filip w dyscyplinie artystycznej – instrumentalistyka.

Do nadesłanego przez Przewodniczącego Rady Do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne pisma z dnia 17.06.2020 została dołączona praca doktorska mgr Marii Peradzyńskiej-Filip, pt.: *Johann Wilhelm Gabrielski, dziewiętnastowieczny wirtuoz, kompozytor oraz pedagog pochodzenia polskiego. Czy Jego twórczość i dokonania warte są odkrycia na nowo? Studium oparte na wybranych utworach solowych i kameralnych* oraz dokumentacja działalności artystycznej doktorantki.

Podstawowe dane o kandydatce.

Pani Maria Peradzyńska-Filip edukację muzyczną rozpoczęła w PPSM nr 3 im. Grażyny Bacewicz w Warszawie. W roku 1995 ukończyła Liceum Muzyczne im. Karola

Szymanowskiego w Warszawie pracując pod kierunkiem mgr Grzegorza Cimoszko, mgr Justyny Niegiersz oraz prof. Antoniego Wierzbńskiego. Dyplom magistra sztuki uzyskała w roku 2001 w Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie fletu prof. Elżbiety Dastych-Szwarc. Otrzymała wiele prestiżowych stypendiów. Brała udział w kursach mistrzowskich prowadzonych przez najwybitniejszych flecistów między innymi Jamesa Galwaya i Jean Pierre Rampala. W roku 2015 otrzymała Nagrodę II stopnia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W roku 2017 otrzymała Brązowy Medal „Gloria Artis – Zasłużony Kulturze Polskiej”. Prowadzi szeroką działalność koncertową jako solistka, kameralistka oraz muzyk orkiestrowy. Może się także poszczycić dużym dorobkiem na polu dydaktycznym.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska pani mgr Marii Peradzyńskiej-Filip, pt. *Johann Wilhelm Gabrielski, dziewiętnastowieczny wirtuoz, kompozytor oraz pedagog pochodzenia polskiego. Czy Jego twórczość i dokonania warte są odkrycia na nowo? Studium oparte na wybranych utworach solowych i kameralnych* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku CD oraz opisu dzieła, tworząc integralną całość.

Dzieło artystyczne to dwie płyty CD z nagraniami utworów autorstwa Johanna Wilhelma Gabrielskiego. Są to:

Cd nr 1:

- *Adagio D-dur* na flet solo, op. 65 nr 1
- *Fantazja D-dur* na flet solo, op. 64
- *Wariacje* na temat opery „Otello” G. Rossiniego, op.70
- *Trois Duos Concertants* na dwa flety, op. 85

Cd nr 2:

- *Trio fletowe A-dur*, op.10 nr 3
- *Kwartet fletowy e-moll*, op.95 nr 2

Doktorantce towarzyszą fleciści: Marcin Adamski, Maja Helbert, Monika Nowacka-Sekuła
Nagranie zostało zarejestrowane w Sali Koncertowej Zespołu Państwowych Szkół Muzycznych nr 4 im. K. Szymanowskiego w Warszawie w dniach: 6,7,8,9.07.2020 roku, reżyserem nagrania był Piotr Grinholc.

Dzieło artystyczne otwiera *Adagio D-dur* na flet solo, op. 65 nr 1. Słuchając wykonania tej kompozycji, po pierwszych dźwiękach można stwierdzić, że mamy do czynienia z najwyższym poziomem wykonawczym zarówno pod względem technicznym jak i artystycznym. Doktorantka w sposób przemyślany kształtuje narrację utworu, od prostego, acz wdzięcznego tematu granego w sposób skromny i wyważony pod względem emocji, aż po urozmaicony figuracjami i zróżnicowaną artykulacją segment środkowy. Kadencja została wykonana w sposób wirtuozowski, lecz ta wirtuozeria, którą proponuje wykonawczyni, nie jest pustą treściowo. Dogłębne zrozumienie funkcji jaką spełnia omawiana kadencja doprowadziło doktorantkę do wykonania, które jest podporządkowane pięknu przedstawianych fraz, a wirtuozowski aspekt, wyrównane brzmienie w całej skali instrumentu oraz nienaganna intonacja stanowi dopełnienie obrazu dzieła.

Kolejnym utworem prezentowanym na płycie CD jest *Fantazja D-dur* op. 64. W tej kompozycji doktorantka zaprezentowała całą paletę brzmieniową. Od miękkiego, ciepłego brzmienia w części *Adagio*, po skondensowane, pełne blasku brzmienie wirtuozowskich przebiegów w części *Allegro Moderato*. Mimo pewnej prostoty materiału dźwiękowego udało się wykonawczyni zaprezentować pełną zmienność barwową i finezyjne frazowanie, co czytelnie odzwierciedla doskonale zrozumienie dzieła i jego formy. Słuchając przedstawionego wykonania mogę stwierdzić, że wszystkie aspekty sztuki wykonawczej doktorantka podporządkowała stronie wyrazowej utworu. Interpretacja ujmuje swoim wyrafinowaniem znakomicie odzwierciedlając zrozumienie formy fantazji. Temat i następujące po nim wariacje zostały wykonane znakomicie. Zróżnicowanie stylistyczne pomiędzy wariacjami, doskonała technika gry, wyszukane frazowanie oraz interpretacja pełna wdzięku to atuty tego wykonania. Swoboda i kreatywność wykonawcza pani Peradzyńskiej-Filip w moim odczuciu zasługuje na najwyższe uznanie i stawia prezentowany utwór w kręgu arcydzieł muzyki fletowej tego okresu.

Trzecią, zarejestrowaną na płycie kompozycją są *Wariacje* na temat z opery „Otello”, op. 70. Kompozytor posługując się tematem z opery Gioacchino Rossiniego stworzył utwór niezwykle ciekawy. Zmienność charakterologiczna poszczególnych wariacji staje się czynnikiem formotwórczym, nieustanna labilność nastrojów buduje narrację kompozycji. Z tego zadania doktorantka wywiązała się znakomicie. Doskonałe legato w szybkich przebiegach oraz precyzyjna, selektywna, przejrzysta artykulacja są niezaprzeczalnym atutem tego wykonania. Interpretacja tego utworu jest nacechowana ciepłem i stosownym do epoki

sentymalizmem w częściach kantylenowych, a w częściach wirtuozowskich pełna jest energii i wigoru.

Ostatnim utworem na płycie CD nr 1 jest *Trois Duos Concertants*, Op. 85. W tych trzech kompozycjach doktorantka prezentuje swoje wysokie kompetencje w roli kameralisty. Obie partie fletowe zostały wykonane na najwyższym poziomie. Doktorantka znakomicie współpracuje z głosem współtowarzyszającym. Ponownie słyszymy doskonałe brzmienie fletu w całej skali instrumentu. Od głęboko i ciepło brzmiącego dolnego rejestru, po pełny blasku i wysmakowania brzmieniowego górny rejestr. Mimo pewnej powtarzalności stylistycznej Gabrielskiego, wykonane tria brzmią bardzo interesująco. Interpretacja poszczególnych segmentów nacechowana jest różnorodnością dynamiczną i artykulacyjną, co sprawia, że odbiór kompozycji jest niezwykle zadowalający. Trudnym zagadnieniem wykonawczym duetu fletowego jest dobra intonacja. Z tego wyzwania wykonawcy wywiązali się doskonale.

Dostarczona płyta CD nr 2 obejmuje dwie kompozycje. Pierwsza z nich to *Trio A-dur*, Op. 10 nr 1. Zaprezentowany utwór choć jest typowo wirtuozowski, pełny błyskotliwych przebiegów, jest również kompozycją, która wyjątkowo zaskakuje słuchacza. Poszczególne części i fazy utworu są zestawiane ze sobą na zasadzie kontrastu. Ten typ narracji został zrealizowany przez wykonawców bardzo dobrze. Gra zespołu jest przejrzysta i spójna pod względem zarówno wyrazowym jak też interpretacyjnym. Czytelna i precyzyjna artykulacja znakomicie współtworzy lekki i popisowy charakter szybkich części. W częściach chorałowych i kantylenowych wszyscy wykonawcy rozumieją funkcję jaką pełnią poszczególne głosy w określonych fragmentach prezentowanego dzieła. Kolejnym bardzo istotnym elementem przedstawionego wykonania jest spójność brzmienia poszczególnych członków zespołu tria. Dbalność o dyscyplinę wykonawczą nie pozbawiła jednakże wykonawców kreatywności. Słuchając tria słuchacz może się rozkoszować pięknem brzmienia trzech instrumentów chociaż we fragmentach gdzie poszczególne głosy prezentują wiązki tematyczne z łatwością można usłyszeć bardzo indywidualne podejście do kreowania pojedynczych przebiegów solistów. Myślę, że współzawodniczenie z jednoczesnym nie zatraceniem indywidualności wykonawców jest w tej interpretacji najważniejszym aspektem.

Dzieło artystyczne zamyka nagranie *Kwartetu fletowego e-moll*, op. 53. Ten właściwie typowy dla tego okresu muzyczny kwartet stanowi bardzo ciekawe podsumowanie dzieła artystycznego. Jak w poprzednich kompozycjach Gabrielski porusza się w swoim wypracowanym języku muzycznym. Środki kompozytorskie nie będą tu dla słuchacza żadnym zaskoczeniem aczkolwiek wykonanie prezentowanego kwartetu jest bardzo zadowalające.

Główną rolę spełnia tutaj partia pierwszego fletu, którą z dojrzałością prezentuje doktorantka. Głosy akompaniujące są prowadzone z odpowiednią precyzją i w dobrych proporcjach dynamicznych. Gabrielski niemal przewidywalnie przeplata fragmenty wirtuozowskie z kantylenowymi ale i tu kwartet nie zawodzi słuchacza swoją kreatywnością. Częste zmiany brzmienia, cieniowanie poszczególnych fraz, są niewątpliwą zaletą tej kreacji. Na szczególną uwagę zasługuje część *Adagio* gdzie doktorantka prowadzi główny temat z niezwykle wdziękiem. W sposób mistrzowski operuje barwą, która tutaj stając się jasna nie traci nic ze swojego ciepła. Finał został wykonany z dużym ładunkiem energii, stanowiąc bardzo efektowne i wirtuozowskie zakończenie. Część ta jest niejako podsumowaniem całej zawartości obu zaprezentowanych płyt CD. Mimo, iż zarejestrowany na płytach CD repertuar jest nacechowany jednorodnością, w odbiorze nagrania nie jest wyczuwalne jakiegokolwiek znudzenie. Każdy z zaprezentowanych utworów został wykonany w sposób zróżnicowany pod względem interpretacyjnym ale również brzmieniowym. Towarzyszący doktorantce muzycy wykazali się bardzo dobrą dyspozycją instrumentalną, wykonali swoje zadania wzorowo.

Konkludując, przedstawione przez panią mgr Marię Peradzyńską-Filip dzieło artystyczne jest wartościowe pod względem artystycznym i wzbogaca polską literaturę fletową, a co za tym idzie, polską kulturę w dziedzinie Sztuk Muzycznych. Dzieło artystyczne przyjmuję.

OCENA OPISU DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO

Opis dzieła artystycznego w postaci dysertacji zatytułowanej *Johann Wilhelm Gabrielski, dziewiętnastowieczny wirtuoz, kompozytor oraz pedagog pochodzenia polskiego. Czy Jego twórczość i dokonania warte są odkrycia na nowo? Studium oparte na wybranych utworach solowych i kameralnych* składa się ze wstępu, czterech rozdziałów i podsumowania. We wstępie doktorantka nakreśla główne cele i założenia pracy. Choć autorka nie mówi tego wprost nie można nie zauważyć Jej głębokiej fascynacji zarówno twórczością, jak i samą postacią wybitnego flecisty Johanna Wilhelma Gabrielskiego.

Rozdział pierwszy, pt.: *Biografia Johanna Wilhelma Gabrielskiego* jest złożony z trzech podrozdziałów.

Pierwszy z podrozdziałów, pt.: *Tło historyczne* przedstawia sylwetkę kompozytora w kontekście przemian społecznych, politycznych jak również przemian na polu sztuki na przełomie wieków XVIII i XIX. Kolejny z podrozdziałów, pt.: *Biografia Johanna Wilhelma Gabrielskiego* jest bardzo szczegółowym opracowaniem jego życiorysu. Omawiany podrozdział jest pełen faktów z życia Gabrielskiego, które miały bezpośredni wpływ na jego

postawę artystyczną. Bardzo dokładne, metodyczne ułożenie najważniejszych faktów i postaci z życia Gabrielskiego pozwala zobaczyć kompletną postać flecisty, kompozytora ale również uznanego pedagoga. W kolejnym podrozdziale, pt. *Sylwetka Johanna Wilhelma Gabrielskiego na tle najsłynniejszych wirtuozów fletu i kompozytorów początku XIX w.* doktorantka dokonała zestawienia postaci Johanna Wilhelma Gabrielskiego z ówczesnymi sławami sztuki fletowej, zarówno na polu wykonawczym jak również dydaktycznym. W omawianym podrozdziale autorka dokonała prezentacji najistotniejszych z punktu widzenia rozwoju sztuki fletowej, jak i dydaktyki wybitnych postaci świata fletu, że wymienię tylko Francois'a Devienne'a czy Theobalda Boehma. Cały rozdział pierwszy pracy jest skonstruowany bardzo przejrzyście i daje szerokie spojrzenie na postać bohatera dysertacji.

Rozdział drugi, pt. *Johann Wilhelm Gabrielski kompozytor- twórca ponad stu opusów* w sposób uporządkowany przedstawia twórczość Gabrielskiego na tle przemian kulturowych, zmian w postrzeganiu uprawiania muzyki jak również zmian podejścia do samego brzmienia i koloru dźwięku. Doktorantka analizując twórczość Gabrielskiego zauważa, że jego twórczość skoncentrowana jest na formach mniejszych, użytkowych, co jest dowodem dużej popularności i zapotrzebowania na muzykę salonową. Uzupełnieniem treści tego rozdziału jest lista kompozycji na flet autorstwa Johanna Wilhelma Gabrielskiego. W rozdziale omówione są także najczęściej wykorzystywane formy muzyczne w twórczości bohatera dysertacji. Rozdział ten ukazuje jak wielki dorobek pozostawił po sobie Gabrielski. Pokazuje także, różnorodność form utworów, od utworów na flet solo, z towarzyszeniem fortepianu, duetów, triów i kwartetów poprzez koncerty i utwory z towarzyszeniem orkiestry.

Trzeci rozdział pt.: *Analiza wybranych utworów solowych i kameralnych pod kątem walorów muzycznych, wartości dydaktycznej oraz jako przykład wirtuozerii fletowej* został napisany z niezwykłą dokładnością. Autorka w pierwszej części rozdziału przedstawia twórczość Gabrielskiego w kontekście szerokich przemian społecznych, stylistycznych oraz głównej myśli dydaktycznej tamtego okresu. W kolejnych podrozdziałach w sposób zwarty, klarowny i rzeczowy została przedstawiona analiza wybranych dzieł fletowych autorstwa Johanna Wilhelma Gabrielskiego. Analiza omawianych kompozycji bazuje na budowie formalnej i omówieniu sztuki kompozytorskiej autora chociaż także została wzbogacona o znakomite uwagi dotyczące interpretacji poszczególnych dzieł. Podrozdział pt.: *Techniki wykonawcze z pierwszej połowy XIX w* traktuje o szeroko pojętej dziewiętnastowiecznej metodyce nauczania gry na flecie i obejmuje najważniejsze zagadnienia dotyczące brzmienia, oddychania, artykulacji oraz realizacji ozdorników. Autorka wzbogaciła treść tej części pracy

o umieszczenie postaci Gabrielskiego w kontekście ówczesnej wiedzy o wykonawstwie fletowym. Rozdział został napisany z niezwykłą wręcz dokładnością. Metodycznie, z naukową skrupulatnością, Autorka przedstawia poszczególne aspekty techniki wykonawczej, w moim odczuciu ta część pracy w przyszłości może stanowić znakomitą literaturę przedmiotu, której w naszej specyficzności i w języku polskim nie posiadamy zbyt wiele.

W rozdziale czwartym pt.: *Johann Wilhelm Gabrielski - pedagog i przedstawiciel berlińskiej szkoły fletowej*, Autorka zawarła niejako podsumowanie dokonań bohatera dysertacji na polu dydaktyki. W dogłębny, szczegółowy sposób przedstawia edytowaną przez Gabrielskiego szkołę, dodatek zawierający zestaw ćwiczeń metodycznych do najważniejszego podręcznika gry na flecie pierwszej połowy XIX wieku autorstwa A. Hugora i J.G. Wunderlicha. Cały ten rozdział w moim odczuciu jest ukoronowaniem pracy Pani Peradzińskiej-Filip. Przetłumaczone i zinterpretowane przez Autorkę rozdziały oraz ćwiczenia stanowią niezwykłą wartość metodyczną. Tu również dopełnia się obraz postaci Gabrielskiego jako niezwyklej osobowości muzycznej i pedagogicznej. Autorka wskazuje znaczącą rolę jaką odegrał w rozwoju metodyki nauczania gry na flecie w pierwszej połowie XIX wieku. Ten rozdział stanowi doskonałą literaturę przedmiotu i będzie dla zainteresowanych osób znakomitą materiałem zarówno metodycznym jak i naukowym. Ten rozdział również został wzbogacony przez Autorkę o szeroki kontekst odnosząc się do innych, równie istotnych podręczników metodycznych tamtego okresu. Dodatkowym, bardzo ciekawym akcentem jest uwzględnienie i umieszczenie w pracy zapisków Feliksa Tomaszewskiego dotyczących poprawnej postawy. Autorka dostrzega potrzebę stworzenia pewnego rodzaju kontinuum łącząc postać Gabrielskiego z tradycjami pedagogicznymi kształtującymi środowisko fletowe w Warszawie pokazując kolejne pokolenia flecistów będących spadkobiercami tradycji Gabrielskiego. Widzi także siebie jako kontynuatorkę tej ogromnej spuścizny i czuje powinność przywrócenia kolejnym pokoleniom tej postaci i dorobku kompozytorskiego.

W podsumowaniu Autorka podkreśla jeszcze związek uczniów Gabrielskiego i Szkoły Berlińskiej oraz ich spadkobierców z Uniwersytetem Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie. Autorka nie kryje swojej głębokiej fascynacji prezentowanym repertuarem stwierdzając, że po dokonaniu całego procesu przygotowań do nagrania jak również tworzenia części opisowej pracy doktorskiej utwierdziła się w przekonaniu o wysokich walorach artystycznych i pedagogicznych omawianych kompozycji. Wskazuje również konieczność umieszczenia postaci Johanna Wilhelma Gabrielskiego i jego twórczości w repertuarze fletowym. W pełni popieram to przekonanie i żywię nadzieję, że wszystkie przedstawione tu

kompozycje, a może i rozszerzony ich wybór wejdzie do kanonu literatury fletowej wzbogacając w ten sposób repertuar koncertowy jak również dydaktyczny.

Dysertacja napisana została piękną polszczyzną. Język pracy jest klarowny i zrozumiały, bardzo bogaty i wyszukany, mimo to treść poszczególnych zagadnień została przedstawiona w sposób bardzo czytelny. Strona redakcyjna nie budzi żadnych zastrzeżeń. Oznaczenie poszczególnych rozdziałów, podrozdziałów jest czytelne. Autorka podaje szeroką bibliografię opartą wyłącznie na tekstach źródłowych, tylko w jednym przypadku korzysta ze źródeł internetowych.

Reasumując, na podstawie przedstawionych nagrań i opisu dzieła artystycznego stwierdzam, że pani mgr Maria Peradzyńska-Filip jest artystką dojrzałą, niezwykle kreatywną, prezentującą rozległą wiedzę muzyczną oraz umiejętność prowadzenia badań naukowych.

Konkluzja

Stwierdzam, że praca doktorska pani mgr Marii Peradzyńskiej-Filip stanowi oryginalne ujęcie problemu naukowego. Doktorantka wzbogaciła swoimi nagraniami oraz dysertacją kulturę muzyczną, przyczyniając się do rozwoju dyscypliny artystycznej instrumentalistyka, jak również całej dziedziny sztuk muzycznych.

Pani mgr Maria Peradzyńska-Filip wykazała się szeroką wiedzą zarówno praktyczną jak i teoretyczną w reprezentowanej przez siebie dziedzinie, a także umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej, przez co spełniła wymagania *art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku.*

Pracę doktorską pani mgr Marii Peradzyńskiej-Filip przyjmuję.

Wiesław Serwało